

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ DE ALBA-IULIA ȘI SIBIU

PREȚUL INSERȚIUNILOR:

Un cm² 60 bani pentru o dată; dacă se publică de mai multe ori se dă rabat corespunzător.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA

se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român,
Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

ABONAMENTUL:

Pe un an: 25 lei
Cont nr. 49.8.01

Martori ai Învierii Domnului

La slujba utreniei din zilele de Duminică se citește din Sfânta Evanghelie o parte din istorisirea Sfinților Evangheliști despre Învieria din morți a Domnului Hristos. Îndată după citirea Sf. Evanghelii, credincioșii sînt chemați să aducă închinare Mîntuitorului înviat. Această chemare li se adresează prin cuvintele: „*Învieria lui Hristos văzînd, să ne închinăm Sfîntului Domnului Iisus, unuia celui fără de păcat...*”

A crede în Învieria Mîntuitorului Hristos, într-un fel, înseamnă a o și vedea. Tocmai de aceea zice cuvîntul de îndemn: „*Învieria lui Hristos văzînd, să ne închinăm Sfîntului Domnului Iisus.*” Cei ce cred în Învieria Domnului, prin credință, o și văd. O văd, cînd aud citindu-se despre ea, la sfintele slujbe, din Sf. Evanghelie. O văd cînd citesc ei înșiși despre ea. O văd și cînd se gîndesc la cele ce se istorisesc în Sf. Evanghelie despre Învieria Mîntuitorului și despre Mîntuitorul înviat...

Ca martori ai Învierii Mîntuitorului Hristos, noi, credincioșii de acum, ne unim cu toți cei ce au mărturisit și au trăit în credință că Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu întrupat, „s-a răstignit... a pătimit, s-a îngropat și a înviat a treia zi”. Dintre acești martori și mărturisitori, cei dintîi au fost cei despre care istorisesc Sfinții Evangheliști.

După istorisirea Sf. Evangelist Marcu, „dacă a înviat, dimineața, în cea dintîi zi a săptămîinii, Iisus s-a arătat întîi Mariei Magdalena, din care scosese șapte demoni” (Marcu 16, 9).

Din cele istorisite de Sf. Evangelist Ioan știm că, înainte de a-l fi văzut pe Mîntuitorul înviat, Maria Magdalena a văzut că piatra de pe mormîntul Domnului fusese dată la o parte și că în mormînt nu mai era trupul Domnului. În mîntea ei s-a ivit atunci gîndul că cineva a luat din mormînt trupul Domnului. Acest gînd l-a dus Maria Magdalena lui Petru și ucenicului pe care îl iubea Iisus, cînd le-a zis: „*Au luat pe Domnul din mormînt și nu știu unde l-au pus*” (Ioan 20, 2). Cînd, puțin mai tîrziu, îngerii, pe care i-a văzut în mormînt, au întrebat-o: „*Femeie, de ce plîngi?*”, Maria Magdalena a răspuns: „*Căci au luat pe Domnul meu și nu știu unde l-au pus*” (Ioan 20, 13). Peste cîteva clipe, Mîntuitorul însuși a stat de față, dar Maria nu l-a cunoscut, ci credea că este grădinarul, care avea în grijă grădina în care era mormîntul în care a fost pus Domnul Hristos. A întrebat-o și Mîntuitorul: „*Femeie, de ce plîngi? Pe cine cauți?*” Drept răspuns, Magdalena i-a zis: „*Doamne, dacă tu l-ai dus în altă parte, spune-mi mie unde l-ai pus și eu îl voi ridica*” (Ioan 20, 15). Deși văzuse piatra dată la o parte de pe mormînt și că în mormînt nu mai era trupul Domnului Hristos; deși a văzut doi îngeri și s-a învrednicit să aducă glas îngeresc, în mîntea celei dintîi vestitoare a Învierii lui Hristos stăruia gîndul, de trei ori mărturisit, că „*au luat pe Domnul din mormînt*”. Abia cînd a cunoscut că Cel care vorbea cu ea și pe care îl socotise a fi grădinarul era de fapt însuși Mîntuitorul pe care îl căuta în mormînt, dar care înviesc din morți, Maria Magdalena a înțeles că „*Hristos a înviat*” (cf. Ioan 20, 16). Din acea clipă fericită, Maria Magdalena a devenit martor al Învierii lui Hristos, s-a dus la ucenici și le-a spus: „*Am văzut pe Domnul*” (Ioan 20, 18), ceea ce este același lucru cu „*Hristos a înviat*”.

Vestea că „*Hristos a înviat*” au primit-o de la înger și celelalte mironosițe (Matei 28, 5—7; Luca 24, 4—7). Ele însă, cuprinse de cutremur, mai întîi „*n-au spus nimic nimănui, căci se temeau*” (Marcu 16, 8), dar după aceea, întorcîndu-se de la mormînt, „*au vestit toate acestea celor unsprezece și tuturor celorlalți*” (Luca 24, 9).

Adevărata încredințare despre „*Cea mai presus de lume Învierie a lui Hristos Dumnezeu*” le-a dat-o femeilor purtătoare de mir Mîntuitorul însuși, care „*le-a întîmpinat și le-a zis: bucurați-vă*”. Cu acel prilej, femeile au căzut la picioarele Lui și i s-au închinat (Matei 28, 9).

În fața ucenicilor vestea femeilor, despre Învieria lui Hristos, părea ca un basm, de aceea „*ei n-au dat femeilor nici o crezare*” (Luca 24, 11). Petru și Ioan au mers la mormînt, unde au văzut giulgiurile în care fusese înfășurat trupul Domnului Iisus, dar pe El nu l-au văzut (Luca 24, 12; Ioan 20, 3—10). Despre acestea știau și cei doi ucenici călători spre Emaus, care, în informația pe care i-au dat-o Mîntuitorului, ce călătorea împreună cu ei, fără însă a fi fost cunoscut de ei, despre „*învierie*” vorbeau ca despre un zvon, nu ca despre o realitate. Ei spuneau anume, despre Iisus Nazarineanul „*care era prooroc puternic în faptă și în cuvînt, înaintea lui Dumnezeu și a tot poporul*”, că a fost răstignit și îngropat. Cu toate că ei își puseseră nădejdea în El ca într-un mîntuitor, acum nu mai aveau nici o nădejde. Cît privește cele despre înviera celui de curînd răstignit, cei doi călători spuneau: „*Ne-au pus în uimire și niște femei de ale noastre, care au fost de cu noapte la mormînt, și n-au mai găsit trupul Lui și au venit zicînd că au văzut și arătare de îngeri, care le-au spus că este viu. Iar cîtiva dintre noi s-au dus la mormînt și au aflat așa cum*

au povestit femeile, dar pe El nu l-au văzut” (Luca 24, 22—24). Prin aceste cuvinte, cei doi călători spre Emaus nu mărturiseau credința lor în Învieria lui Hristos; nu se dovedeau a fi martori ai Învierii Domnului. Abia cînd Domnul Hristos li s-a descoperit, la frîngerea pîinii, că El este cel înviat din morți, cei doi ucenici s-au încredințat de înviere și, copleșiți de acest adevăr, au alergat la Ierusalim, ca să spună celor unsprezece ucenici, că „*Hristos a înviat*” (Luca 24, 33).

Între timp, Mîntuitorul se arătase și lui Petru. Aceasta era o nouă dovadă că „*Hristos a înviat*”. În ucenici și în cei ce erau împreună cu ei se înfiripase credința că „*într-adevăr Domnul a înviat*” (Luca 24, 34).

Pe cînd vorbeau despre Învierie însuși Mîntuitorul s-a arătat ucenicilor Săi, încredințîndu-i că El este, cel ce a fost răstignit, dar a înviat. Ca dovadă a Învierii Sale, Mîntuitorul le-a arătat ucenicilor mîinile și picioarele Sale, pe care se vedeau semnele ranelor pricinuite de străpungerile cu cuie (Luca 24, 39). La această arătare a Mîntuitorului înviat Apostolul Toma n-a fost de față. Cînd cei ce îl văzuseră pe Domnul înviat și care deveniseră martori ai Învierii Lui i-au spus lui Toma: „*Am văzut pe Domnul*” sau, cu alte cuvinte: „*Hristos a înviat*”, el, care încă nu se încredințase de înviera Domnului și, deci, nu putea da mărturie despre ea, a zis: „*Dacă nu voi vedea în palmele Lui semnul piroanelor și dacă nu voi pune mîna mea în coasta lui, nu voi crede*” (Ioan 20, 25).

(Continuare în pag. 4)

Semnificația luminărilor și a anafurei în cultul divin ortodox

Întrebuințarea luminărilor în cultul divin e foarte veche. În cultul Vechiului Testament luminările se întrebuințau din porunca lui Dumnezeu. În cartea Ieșirii (25, 31—37), Dumnezeu îi poruncește lui Moise să facă sfeșnice și candelde ca să lumineze cortul adunării. Tot în cartea Ieșirii, Dumnezeu poruncește fiilor lui Israel să aducă untdelemn stors din masline ca să ardă sfeșnicul în toată vremea în cortul adunării.

În templul lui Solomon se aflau sfeșnice din aur curat: cinci pe partea dreaptă și cinci pe partea stîngă (III Regi 7, 49 și II Paralip. 4, 7), care să fie aprins după rînduială înaintea Sfintei Sfintelor. Toate aceste lumini care împodobeau locașul de închinare în Vechiul Testament prefigurau atotprezența lui Dumnezeu.

Și în cultul Noului Testament au fost întrebuințate luminările încă de la început. În F. Ap. (20, 8) ni se relatează că Sf. Pavel, fiind în Troa, s-a suit în camera cea de sus, a frînt pîinea, fiind în odaie multe lumini aprinse.

Credem că și în foisorul în care Mîntuitorul a cinat cu ucenicii Săi (Matei 26, 20) a trebuit să fie luminat cu lumini, fiindcă cina Mîntuitorului a fost seara.

În timpul persecuțiilor creștinii au fost siliți să se adăpostească în locuri ascunse și în catacombe, unde trebuiau să folosească luminările de ceară. Întrebuințarea luminărilor de ceară în cultul creștin ca și a candelor s-a generalizat foarte curînd, aceasta și datorită faptului că creștinii proveniți mai ales dintre iudei au adus cu ei practica întrebuințării luminărilor la diferitele acte cultice.

Știm din viața Sf. Ciprian că fiind înmormîntat noaptea, trupul lui a fost înconjurat cu lumini de ceară care ardeau. Macrina, sora Sf. Grigorie de Nissa, a fost înmormîntată cu o mare solemnitate, participînd o mulțime de diaconi și clerici care purtau făclii în mîini.

Și în Răsărit și în Apus au existat grade de clerici inferiori care aveau îndatorirea să aprindă luminările în biserici. Aceștia se numeau acoluiți și lampadari.

Fericitul Ieronim ne informează că cei care participau, în vremea lui, la diferitele rînduiri liturgice se simțeau mai dispuși la rugăciune și mai înalțați spre Dumnezeu fiindcă din flacăra luminărilor se desprinde o putere care înalță cugetul și întreaga simțire a omului către Dumnezeu și către cele înalte.

Lumina a fost considerată întotdeauna ca simbol al bucuriei, al evlaviei, ca semn al ieșirii omului din bezna întunericului la lumina cea dumnezeiască, după cuvîntul Psalmistului: „*La tine este izvorul vieții, întru lumina ta vom vedea lumina*” (Ps. 35, 10).

Lumina materială îl simbolizează pe însuși Mîntuitorul Hristos, fiindcă în Sf. Scriptură Mesia e numit „*lumina lumii*” (Is. 60, 2). În Evanghelia Sf. Ioan (3, 19) Mîntuitorul e numit „*lumina care a venit în lume*”, iar la Ioan cap. 12, 46, Mîntuitorul se numește „*lumină care a venit în lume*”, pentru ca tot cel care crede în El să nu rămîna în întuneric. Tot în Noul Testament Mîntuitorul e numit „*Răsăritul cel de Sus*”, care ne-a cercetat ca să lumineze pe cei care șed în întuneric și în umbra morții (Luca 1, 78—79). Mîntuitorul e izvorul luminii și al vieții și ne învață că și noi trebuie să fim fii ai luminii prin credință, nădejde și dragoste.

Lumina are calități deosebite: e curată, se poate multiplica fără a se micșora, fără a scădea, umple de bucurie pe cei care stau sub stăpînirea ei. Ea încălzește, curățește, însuflețește și dă curaj celor deznădăjduiți. Natura lipsită de lumină e moartă,

(Continuare în pag. 2)

Semnificația luminărilor și a anafurei...

(Urmare din pag. 1)

tot așa sufletul omului lipsit de lumina învățaturii lui Hristos e lipsit de viața cea duhovnicească.

Ceara, care e materia luminărilor, are o semnificație simbolică: e adunată și strânsă de albinele cele harnice care sînt simbol al curăției, al virginității. Ele nu se împerechează, nu fac ouă, ci numai cocesc ouăle depuse de matcă.

În Simbolul Credinței zicem că Mîntuitorul este „lumină din lumină”, în înțelesul că după cum lumina care se aprinde nu se deosebește de lumina din care se aprinde, tot așa nici ființa Fiului nu se deosebește de ființa Tatălui.

Lumina este foarte mult întrebuițată în cultul nostru ortodox. Avem sfeșnice cu una, două, cu trei, cu șapte sau cu douăsprezece brațe, în care se pun luminări. Toate acestea au înțelesul lor. Sfeșnicul cu o luminare prefigurează unitatea Treimii. Sfeșnicul cu două luminări însemnează cele două naturi ale Mîntuitorului, cel cu trei luminări simbolizează cele trei persoane ale Sf. Treimi. Sfeșnicul cu șapte luminări simbolizează cele șapte daruri ale Sf. Duh, iar cel cu douăsprezece simbolizează pe cei doisprezece Apostoli.

Pe masa Sf. Altar trebuie să ardă cel puțin două luminări. Acestea simbolizează veșnicia și atotprezența lui Dumnezeu. La masa Proscomidiei trebuie să ardă cel puțin o luminare.

În biserică mai ard și alte lumini însemnînd prin aceasta că biserica e cerul. În cerul lui Dumnezeu totul e învelit în lumină. La Schimbarea la Față a Mîntuitorului chipul feții Sale s-a făcut altul și îmbrăcămîntea lui albă strălucind (Luca 9, 29).

La vohodul mic (ieșirea cu Sf. Evanghelie) de la Liturghie, înaintea preotului merge un purtător de lumină (sau mai mulți). Lumina aceasta care merge înaintea Sf. Evanghelii însemnează lumina adusă de Mîntuitorul prin Sf. Evanghelie. Purtătorii luminilor simbolizează pe proorocii Vechiului Testament, care au prevestit venirea lui Mesia.

La rînduiala Botezului se aprind luminări în sfeșnice, fiindcă Botezul e taina luminării, adică a trecerii celui care se botează din întunericul păcatului pe drumul virtuții și al luminii. În vechime, Botezul se numea luminare. La Botez nașul ține luminarea în mîna pe care o binecuvîntează preotul, simbolizînd lumina credinței pe care o mărturisește în locul finului.

În momentul împărțirii, credincioșii care se împărțesc țin luminări în mîini, simbolizînd prin acesta bucuria și lumina harului care să le lumineze și să le călăuzească toată viața. Totodată simbolizează cinstirea deosebit de aleasă pe care o aduc Mîntuitorului în momentul în care se vor împărții cu Sfîntul Trup și Sînge.

Luminările pe care le țin în mîna nașii la taina Cununiei, simbolizează curăția și nevinovăția mirilor, mai însemnează lumina harului ceresc care se coboară peste miri.

La rînduiala Sf. Maslu se aprind șapte luminări, simbolizînd cele șapte daruri ale Sf. Duh.

În noaptea Învierii, creștinii iau lumină din lumina preotului, care-i invită prin cuvintele: „Veniți de luați lumină!” Aceasta însemnează bucuria luminii care s-a revărsat peste lumea întreagă prin Învierea lui Hristos.

Cupola bisericilor este luminată de un policandru format din mai multe luminări simbolizînd bolta cerului luminată de mulțimea stelelor.

Sf. Ioan Gură de Aur zice că pe cei adormiți îi duce la locul de îngropare cu luminări aprinse, însemnînd prin aceasta că îi ducem în triumf, ca pe niște atleți la locul lor de încununare după biruințele cîștigate.

Luminările așezate de credincioși în pangar însemnează lumina cerească la care dorim să ajungă cei adormiți, și lumina harului dumnezeiesc pe care îl dorim să coboare peste cei care sînt în viață.

Alături de luminări mai există în bisericile noastre și candelă care ard cu untdelemn și care simbolizează belșugul harului dumnezeiesc și darul vindecărilor. Untdelemnul mai însemnează și rîvna credincioșilor de a săvîrși cele bine plătute lui Dumnezeu prin credința și faptele cele bune, asemenea celor cinci fecioare care au ieșit cu candelă întru întîmpinarea mirelui.

Credincioșii noștri deci să-și procure luminările de la biserică, iar preoții sînt obligați să se aprovizioneze cu luminările necesare de la Centrele eparhiale. Prin acesta se introduce uniformitatea în ceea ce privește forma și culoarea luminărilor care ard în biserică. Pe lîngă aceasta, în bisericile noastre, în comunitatea noastră duhovnicească, în fumul de tămîie și în podoaba luminărilor care ard la fel ni se încălzesc și ni se luminează inimile de lumina lui Hristos, care luminează tuturor —

așa cum rostește preotul la Liturghia Darurilor mai înainte sfințite.

Anafura a fost considerată și în trecut și este socotită și azi ca un mijloc foarte potrivit de a menține viața religioasă a credincioșilor la un nivel permanent ridicat. Aceasta după ce a ieșit din uz practica împărțirii tuturor credincioșilor la fiecare Sf. Liturghie. Anafura se mai numește și antidoron, ceea ce însemnează: în loc de dar (înțelegînd darul împărțirii cu Sf. Euharistie). Cei care participă la Sf. Liturghie, însă nu se socotesc vrednici a se împărții, iau anafura.

Anafura se taie din prescura din care la Proscomidie s-a scos Agnețul. În cazul că sînt mulți credincioși la biserică anafura se poate tăia și din prescura din care s-a scos păticia pentru Născătoarea de Dumnezeu, din prescura din care s-au scos miridele pentru cele nouă cete de sfinți, din cea din care s-au scos miride pentru vii și morți sau chiar și din prescuri care n-au fost întrebuițate la Liturghie.

Anafura se binecuvîntează în timpul Axionului. Preotul ia atunci vasul cu anafura și îl poartă în chipul sfîntei cruci în fața vaselor cu Sf. Taine, atingîndu-l de sf. disc și de sf. potir și zicînd rugăciunea de binecuvîntare a anafurei așa cum e scrisă în Liturghier: „Pentru rugăciunile Preasfîntei Maicii Tale, Doamne Iisuse Hristoase, binecuvîntează pîinea aceasta, ce se va da în locul

Sf. Tale Taine, totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.”

Împărțirea anafurei o face preotul sau episcopul prin analogie cu administrarea Sf. Împărțășanii, care se face tot de preot știind că ea se dă în locul darului celui mare al înfricoșatei Cuminecături, fiind un înlocuitor al Sf. Împărțășanii.

Anafura se ia și se consumă numai de aceia care n-au mîncat și n-au băut înainte de a veni la Sf. Liturghie, fiindcă este sfințită și se cuvîine să fie primită pe nemîncate. La împărțirea anafurei preotul rostește o formulă, prin analogie cu formula de la împărțășanie. De obicei se zice: „Hrană a dat Domnul celor ce se tem de El.”

În multe biserici există rînduiala, foarte potrivită (Catedrala Reîntregirii Alba Iulia, Rășinari ș. a.), ca în timp ce se împarte anafura, credincioșii cîntă diferite cîntări bisericesti, iar în altele se citește Cazania.

Să ținem cu toată tăria la practica Bisericii noastre care folosește în cultul divin luminări și candelă, fiindcă e o practică rămasă din timpul apostolic. Aceasta să o ținem și din motivul că luminările și candelăle sînt o podoabă a cultului nostru.

Anafura la Sf. Liturghie e o practică introdusă în primele veacuri creștine, avînd un caracter profund religios, simbolizînd pe Fecioara Maria care a născut nouă pîinea cea cerească, cea vie, veșnică și pururea hrănitoare sufletelor noastre — după cum zice Simion, arhiepiscopul Tesalonicului.

Al. Moisiu

Conferința interteologică de la București

În 25 februarie 1975, a avut loc la Institutul teologic din București prima conferință interteologică din acest an, cu tema: *Comuniune și intercomuniune*.

Prezidiul conferinței a fost alcătuit din: P. S. Episcop Antonie Ploieșteanul, Vicar patriarhal, delegatul Prea Fericitului Patriarh Justinian, Eminența Sa Domnul Episcop Albert Klein al Bisericii Evanghelice C. A. din Sibiu, P. C. prof. Is. Todoran, rectorul Institutului teologic ortodox din Sibiu, P. C. prof. I. Nemeșek, rectorul Institutului teologic romano-catolic din Alba Iulia, d-l prof. K. Rapp, rectorul Institutului teologic protestant unic, secția Cluj-Napoca, P. C. prof. M. Chialda, rectorul Institutului Teologic din București, prof. H. Binder, prorectorul Institutului teologic protestant unic, secția din Sibiu, și P. C. conf. D. Popescu, prorectorul Institutului teologic din București.

Au luat parte: P.P. S.S. Episcopi vicari Roman Ialomiteanul, Adrian Botoșăneanul, Emilian Rășinăreanul, Nestor Severineanul, Iustinian Maramureșanul, Eftimie Bîrlădeanul și Gherasim Constanțeanul, consilieri patriarhali și ai Arhiepiscopiei Bucureștilor, profesori de la Institutele teologice din București, Sibiu (ortodox și luteran), Alba Iulia (romano-catolic) și Cluj-Napoca (reformat), directorii Seminariilor teologice, reprezentanți ai presei centrale bisericesti și doctoranzii Institutului teologic din București.

Cuvîntul de deschidere a fost rostit de P. C. rector M. Chialda, care, după ce a salutată pe participanți, a vorbit despre Teologia slujirii față de Dumnezeu și oameni și despre contribuția conferințelor interteologice la promovarea ecumenismului local, între cultele creștine din România.

Referatul principal cu tema: *Comuniune și intercomuniune* a fost prezentat de d-l prof. Géreb Pall, de la Institutul teologic protestant unic, secția din orașul Cluj-Napoca.

În prima parte, conferențiarul a explicat termenul de comuniune. În partea a doua a referatului, conferențiarul s-a ocupat de termenul intercomuniune.

Primul coreferat la tema: *Comuniune și intercomuniune* a fost susținut de P. C. diac. Conf. I. Ică, de la Institutul teologic ortodox din Sibiu.

Plecînd de la faptul că problema comuniunii reprezintă o preocupare constantă în mișcarea ecumenică, vorbitorul a prezentat cîteva coordo-

nate ale comuniunii din punct de vedere ortodox, ideea de comuniune reprezentînd o coordonată fundamentală a doctrinei, cultului și spiritualității ortodoxe.

Trecînd la *intercomuniune*, autorul arată că termenul este necunoscut Teologiei ortodoxe.

Ortodoxia nu discută intercomuniunea, ci comuniunea plenară într-o singură Biserică care va fi precedată de comuniunea totală în credință, ea fiind semnul și încoronarea acesteia din urmă.

Al doilea coreferat cu titlul: *„Însușirile și limitele Bisericii”* a fost prezentat de P. C. pr. conf. Ștefan Alexe de la Institutul teologic din București.

Plecînd de la faptul că învățătura despre Biserică a preocupat pe creștinii în toate timpurile, pentru că Biserica este taina mîntuirii lor, autorul a expus, în prima parte, învățătura ortodoxă despre însușirile Bisericii, cu bogate referiri biblice și patristice.

Discuțiile, deosebit de interesante la care a participat un mare număr de vorbitori, au fost conduse de P. C. rector Isidor Todoran.

Concluziile conferinței au fost prezentate de P. S. Episcop Antonie Ploieșteanul, vicar patriarhal. P. S. Sa a arătat că reprezentanții confesiunilor creștine din România își pun problema comuniunii cu mare curiozitate; că n-am ajuns să recomandăm „intercomuniunea”, dar am ajuns la un acord cu privire la temă și la modul cum trebuie abordată; că expunerile au fost interesante și n-au existat cramponări pe poziții confessionale rigide; că limbajul folosit a fost ecumenic, ca rod al experienței celor 20 de conferințe interteologice, ținute pînă acum în România; că se depun mari eforturi comune în cercetarea teologică și ecumenică a problemei comuniunii; că am ajuns la un acord în comuniunea de slujire a Bisericii, a oamenilor, a societății și că la noi s-a realizat deja comuniunea orizontală.

A urmat o agapă frățească oferită de Institutul Teologic din București, în timpul căreia a luat cuvîntul Eminența Sa Domnul Episcop A. Klein.

P. S. Episcop Antonie Ploieșteanul, vicar patriarhal, a mulțumit Eminenței Sale Domnului Episcop Klein pentru cuvintele frumoase pe care le-a spus și a urât participanților o revedere la viitoarea Conferință interteologică de la Cluj-Napoca.

Cezar Vasiliu

